

פלורנטין ומרכז מסחרי: טעמים וצבעים בדרום תל- אביב:

סיור בין השכונות פלורנטין ומרכז מסחרי יגלה לכם עולם שוקק של צבעים וטעמים, אך גם של היסטוריה מרתקת מתקופת ראשיתה של תל אביב ושל המדינה.

השכונות פלורנטין ומרכז מסחרי הן שכונות וותיקות בדרום תל-אביב, העוברות שמזוהה, פלורנטין. בשנים האחרונות התחדשות עירונית ומעלות צבע בלחיייהן כסוהו של תל-אביב, הפכה להיות מרכז לעיצוב, אמנות רחוב, ובילוי. לעומתה המרכז המסחרי מפורסמת בעיקר בשוק לוינסקי הקולינארי ורחובותיה שהתפרסמו לפי המוצרים הנמכרים בהם כמו רחוב הרהיטים (רחוב הרצל) רחוב המנורות (רחוב וולפסון) רחוב הצעצועים (רחוב מטלון) ועוד.

שתי השכונות העבריות קמו בתקופת המנדט הבריטי במקום פרדסים: שכונת מרכז מסחרי הוקמה בשנת 1921 ושכונת פלורנטין נוסדה בשלהי שנות העשרים של המאה העשרים. העובדה המעניינת היא שבעת שתל-אביב ויפו היו שתי ערים נפרדות וכל אחת מהן נוהלה על ידי העירייה משלה (באופן רשמי משנת 1934 ועד הקמת המדינה, אבל באופן מעשי כבר קודם), שכונת מרכז מסחרי נכללה בשטח עיריית תל-אביב ושכונת פלורנטין נכללה בשטחה של יפו.

איד מטיילים:

הטיול בשכונה הוא נוח מאוד ומתאים לכולם. כמו בכל סיור עירוני מומלץ להצטייד בבקבוק מים, כובע וכמובן – מצלמה. ניתן לחנות ברחובות לפי הוראות החנייה המקומיות או בחניונים בתשלום.

איד מגיעים:

המסלול המובא כאן הוא מסלול רגלי העובר בין רחובות וסמטאות השכונה.

נקודת התחלה:

- דרך שלמה (דרך סלמה) פינת שדרות וושינגטון

נקודת סיום

- רחוב לוינסקי פינת רחוב העלייה, בקצה שוק לוינסקי:

הגעה ברכב:

- להלן החניונים הסובבים את השכונה (בתשלום) ניתן לחנות.
- בחניון ברחוב אליפלט.

הגעה בתחבורה ציבורית

- קווים 18, 42, 142:

שדרות וושינגטון:

נקראו על שם וושינגטון בירת ארצות הברית וניטעו בשנת 1939 בעצי פיקוס. בקצות השדרות הקצרות נטועים דקלי וושינגטוניה חוטית. בשנות הארבעים היו השדרות הכתם הירוק היחיד בשכונה. הרחוב נקרא לפני חנוכת השדרות - רחוב מזרחי ב' (המשכו של רחוב שטרן היום).

השדרה כיום היא רחוב משולב שלאורכו תוכלו לשבת לשתות קפה, לאכול פיצה או סתם לשבת מסביב לעצי הפיקוס על מושבי עץ, החובקים את העצים בצורה ציורית. בעודכם שם, תוכלו להתבונן בעוברים והשבים, לראות את הספסל שעוצב בדמות אדם, או ליהנות מכמה יצירות אמנות רחוב על החזיתות (זהירות מפירות הפיקוסים המכתימים את הספסלים ואת הבגדים!). נמשיך לעבר רחוב פלורנטיין.

רחוב פלורנטיין:

על מבנה השנאי הניצב בצומת של השדרה עם רחוב פלורנטיין תוכלו לראות את ציור רצח רבין של יגאל שתיים, אמן ופעיל חברתי, שבשנת 1996 הגדיל וצייר על הקיר את רגע הירייה בראש הממשלה יצחק רבין ז"ל, מהסרטון שצילם רוני קמפלר בליל הרצח. בשנת 2018 עובדי עירייה כיסו חלק מהציור בצבע ובשל מצבו הקודם והפגיעה בו אמור האמן שתיים לצייר אותו מחדש עם הסקיצות המקוריות ששמר. יצחק רבין מסומן בעיגול ובחץ במרכז הציור, ומצד ימין (מסומן בחץ גם הוא) רואים את הרוצח ואת רשף הירייה.

מתחת לציור מופיעים ציורים של זאב אנגלמאיר המאייר הידוע של 'העיר', המקומון התל-אביבי המיתולוגי עליו השלום, ביניהם מככבת מצד שמאל הדמות שיצר שושקה.

שדרות וושינגטון 14, אחד) בפינת השדרה ורחוב פלורנטיין בית טורק, סגל ופק המבנים היפים בשכונה בסגנון הבינלאומי (הסגנון המכונה בתל-אביב בטעות הבאוהאוס). בחזית בולטות המרפסות הארוכות המתעגלות וחלון חדר המדרגות האנכי המכונה תרמומטר (מדחום). הבניין בן ארבע הקומות והקומה המסחרית, נבנה בשנות

1935 ועם שימור המבנה ההיסטורי יתווספו לו 5 קומות מגורים נוספות (חלקן בהשראת האדריכלות המקורית של הבניין), השתיים האחרונות בנסיגה כדי להפחית את גובה הבניין להולכים בשדרה בתכנון משרד אמנון בר-אור אדריכלים.

נמשיך ללכת על רחוב פלורנטין שמאלה לכיוון מערב. בדרך אפשר להתרשם מהתכנון הייחודי של השכונה – רצף של בנייני מגורים צמודים זה לזה היוצרים תחושה של עיר אירופית. קומת קרקע המסחרית בבתי הדירות שימשה בעבר גם לתעשייה ומלאכה זעירות (עד היום יש פה ושם בתי מלאכה קטנים שכדאי לגלות בשיטוט ברחובות). פלורנטין התאפיינה כבר משנות השלושים בקיבוץ גלויות של אשכנזים וספרדים ממעמד כלכלי נמוך ובינוני. מתוך הגלויות התבלטו עולי יוון, ששלמה פלורנטין, מייסד השכונה נמנה עליהם (אם כי הרחוב לא נקרא על שמו!).

תוכלו לראות גינה קטנה, נמשיך ללכת ברחוב פלורנטין מערבה. משמאל ברחוב בן-עטר מרוצפת במרצפות מצוירות אופייניות לשכונה עם בריכת מים. אחת מפניות ההפוגה הבודדות במקצב הסואן של השכונה.

מועדון ה-27

אם תרימו את הראש תוכלו לראות בקיר הדרומי הגובל בגינה את ציור הקיר מועדון ה-27 של יונתן כיס-לב ורומן קוז'וקין. בשנת 2014 הושלם הציור בתוך 24 שעות בטכניקה של ריסוס שבלונות וצביעה בתוכן ובאמצעות מנוף. הציור הוא מחווה ל'מועדון ה-27' – אמנים ויוצרים שנותרו לעולם בגיל 27 עקב מוות בנסיבות טראגיות. תוכלו להבחין (משמאל לימין) ב:

בריאן ג'ונס, מייסד להקת האבנים המתגלגלות גיטריסט וזמר בלהקה, טבע בבריכה (1969); ג'ימי הנדריקס, אמן בלוז ורוק, מגדולי נגני הגיטרה החשמלית בכל הזמנים, נפטר מסיבוכי ממנת יתר של כדורי שינה (1970); ג'ניס ג'ופלין, שמרת בלוז ורוק אמריקאית, מראשונות כוכבות הרוק'נרול, מתה ממנת יתר של הרואין (1970); ג'ים מוריסון ידוע בעיקר כסולן וכותב שירי להקת הדלתות, מת (כנראה) ממנת יתר של הרואין (1971); ז'אן-מישל בסקיאט צייר ואומן גרפיטי מת ממנת יתר (1988); קורט קוביין, סולן וגיטריסט להקת גירונגה, התאבד בירייה (1994); איימי ויינהאוס, הזמרת היהודייה הבריטית, מהפופולאריות ביותר בראשית המאה ה-21, מתה ככל הנראה מהרעלת אלכוהול (2011). הדמות האחרונה בצבע אפור היא של האומן יהונתן כיס-לב, שהוסיף עצמו כמרמז על הפוטנציאל שהיה לו להימנות על המועדון, לאחר שצילח את שנתו ה-27 בשלום.

מומלץ לעצור לכמה דקות במקום הזה וליהנות באמצעות הטלפון הנייד שלכם מכמה שירים של היוצרים הגדולים והמוכשרים האלה.

קטע זה של הרחוב מהווה את. מכאן נמשיך ללכת על רחוב פלורנטין עד רחוב אברבנאל אחד ממוקדי הביילוי בשכונה עם ברים בתי קפה ובתי אוכל ואפילו מלון. נפנה שמאלה ברחוב אברבנאל עד לרחוב מעון ונראה את המבנים בעלי העיצוב המיוחד של רביעיית פלורנטין.

רביעיית פלורנטין:

כחלק מההתחדשות העירונית נבנים בפלורנטין גם בניינים חדשים. אחד המיזמים הוא רביעיית פלורנטין. האדריכל אילן פיבקו ביקש ליצור אייקון אדריכלי בשכונה על ידי עיצוב ייחודי. ארבעת בתי הדירות הגדולים המעוגלים – חללי הדירות עצמן אינם מעוגלים אם תהיתם... כבר כונו "האמבות" בשל צורתו.

אפיון אחד של פלורנטין נשמר כאן השילוב של מסחר עם מגורים. ייחוד נוסף הוא הקצאת אחת הקומות במבני המגורים למרכז קהילתי של עיריית תל-אביב – יפו. כדאי לשוטט בחללים בין המבנים ובין החנויות.

רחוב אברבנאל:

נחזור על עקבותינו לרחוב אברבנאל ונמשיך בו צפונה. משמאל עדיין עומדים הבתים אזורי המלאכה שעדיין קיימים בשכונה, הקטנים והצריפים של שכונת מרכז וולובולסקי ובהם נגריות ובתי מלאכה. כדאי לשוטט באופן אקראי בסמטאות הקטנות ולחפש עבודות של גרפיטי ואמנות רחוב על קירות המבנים. מומלץ לבקר גם בגלריה המסחרית פחות אברבנאל 60) שיושבת באחד הבתים הקטנים, בלב סצנת אמנות הרחוב (מאלף בפלורנטין ולהתרשם מאוסף היצירות של אמנים ישראליים חלקם ידועים וחלקם פחות, התלויים בערבוביה צבעונית וצפופה על הקירות.

בית מגורים בסגנון הבינלאומי – בפינת הרחוב עם רחוב פרנקל, ניצב בית בוכמן (אברבנאל 31). הבית בן שתי הקומות (במקור) הוקם על ידי בני הזוג שרה ויצחק בוכמן, שעלו לארץ מרוסיה בשנות העשרים. משפחת בוכמן הקימה עסק לייצור שקים ושרה בוכמן החליטה להקצות חמישה אחוזים מהרווח לקרן פילנתרופית שייסדה בשנת 1942, וקיימת עד היום.

אברבנאל 54), המנציח ('מבנה קטן ופשוט מעבר לכביש הוא בית הכנסת 'אהבת חסד את הרב יצחק ידידיה פרנקל. המבנה המשמש עד היום כבית כנסת נבנה בתקופת המנדט הבריטי.

בית הכנסת מזוהה עם הרב של השכונה מאז אמצע שנות השלושים הרב יצחק ידידיה פרנקל, שעלה לארץ מפולין עם משפחתו והיה לימים הרב הראשי של תל-אביב. הוא נחשב לאב הרוחני של השכונה והיה מקובל על בני כל העדות שהתגוררו בשכונה. במוצאי שמחת תורה תש"ג (1942) בעיצומה של השמדת יהדות פולין, ביקש ממתפללי בית הכנסת להישאר בבית הכנסת ולערוך הקפות שניות שלא היו נהוגות בארץ. בבקשתו ציין כי מאחר ולא היה ידוע אז האם יהודים יכלו להגיע לבתי הכנסת בפולין, ביקש מהקהל לערוך הקפות שניות בארץ כמחווה ליהדות אירופה ההולכת ונכחדת.

מאז ובעיקר אחרי קום המדינה הפך אירוע ההקפות השניות בשכונות הדרום, שיצא מבית הכנסת, בניצוחו של הרב פרנקל לאירוע שמשך אליו אלפי חוגגים, שרים, קציני צבא בכירים ועוד עם ספרי התורה, דגלים ואבוקות.

רחוב הרב פרנקל ורחוב חיים ויטל:

מכאן נפנה ימינה לרחוב הרב פרנקל (לשעבר רחוב עמק יזרעאל). ברחוב אפשר לראות חנויות לבעלי חיים המעידות על החתולים והכלבים הנפוצים בדירות הצעירים והצעירות הרווקים... (היזהרו לא לפגוש עדויות לכך על המדרכות...). נפנה ימינה ברחוב חיים אם תמשיכו לשוטט ברחוב פרנקל תוכלו להתרשם מחנויות הרהיטים המעוצבים – (ויטל פעם היו בשכונה מרפדיות רבות).

בויטל 3 הונצחו בני משפחת פלורנטין בשלט, חלק מבני המשפחה שנספו בשואה. אלו בני משפחתו של שלמה פלורנטין, בן קהילת סלונקי הדוברת לדינו, שעלה לארץ בשנת 1924. בקורות חייו סופר כי בשנת 1931 התיישב בבית אשר קנה – אז, בלב סביבה עזובה ומסוכנת, מקום מרעה לערבים. ולמרות זאת לא היסס ולא נרתע, על אף גילו המתקדם – 67.

רחוב קורדוברו:

נפנה שמאלה ברחוב קורדוברו. הרחוב המשולב היה חלק מגל ההתחדשות העירונית בשנות התשעים, שדעך כעבור מספר שנים. ברחוב ריכוז של עבודות אמנות רחוב החל מהציורים היפים על תריסי המתכת של החנות בכניסה לרחוב האיש עם משקפיים ובמקום עיניים ציפורים, המשך בכתובת המסוגנת ברחוב קרודבירו 10, ובה אם תתרחקו והמשך בעבודות הנייר המודפסות בתוך מסגרות מסוגנות, cordo, תראו שכתוב 10 האמן העלום משלב ביצירות. #tag מוזהבות ומודבקות על הקירות שחתומות בשם אמנות ידועות מרכיבים שונים ומכתיר בכותרת את העבודה בתחתית הנייר. הוא מביע כאן הומור אך גם ביקורת חברתית לא פעם.

מוזיאון הלח"י – בית יאיר:

בית יאיר, ברחוב אברהם שטרן 8, בקצה הרחוב נפנה ימינה ונראה את מוזיאון הלח"י (עד שנות השישים נקרא הרחוב בשמו המקורי רחוב מזרחי ב'). החזית האופיינית לשכונה של בניין הדירות, שונתה לאחר רכישת הבניין כולו על ידי יוצאי הלח"י והפיכתו למוזיאון.

דירת החדר על הגג נשכרה על ידי בני הזוג טובה ומשה סבוראי, חברי הלח"י. אברהם שטרן, שכיניו המחתרתי היה יאיר היה מייסד ומפקד המחתרת הקטנה הלח"י, שפרשה מהאצ"ל על רקע חילוקי דעות לאחר תחילת מלחמת העולם השנייה – האם יש לסייע לבריטים במלחמתם בנאצים או להמשיך להיאבק בהם.

מאחר ושטרן הוביל קו של מאבק לוחמני בבריטים, שעלה גם בקורבנות, הכריזו הבריטים על פרס כספי גבוה מאוד על ראשו של שטרן. ימים ארוכים נדד מדירת מסתור

לחללים נטושים, מסתובב עם מזוודה ובתוכה מיטה מתקפלת, טלית ותפילין, עד אשר השתכן בדירת המחתרת של הזוג סבוראי.

לאחר שסבוראי נתפס באחת מפעולות הבריטים נגד 'כנופיית שטרן', עזב את הדירה אך נאלץ לחזור אליה בלית ברירה. שטרן דחה הצעות למסתור – הרי כתב כבר "משורה" "ישחרר רק המוות".

בשעות הבוקר המאוחרות בכ"ה בשבט תש"ב, (12 בפברואר 1942) הגיע קצין הבולשת תומס וילקין לדירת המחבוא וגילה את שטרן מתחבא בפיג'מה בארון הבגדים. לדירה הוזעק ג'פרי מורטון קצין בולשת נוסף. הוא העמיד את שטרן בידיים כפותות ליד החלון וירה בו למוות. הרצח של שטרן לא הביא לחיסולה של הלח"י. בנו של שטרן, שהיה נשוי לרוני, נולד לאחר מותו ונקרא יאיר, והוא אביו של שי שטרן איש הטלוויזיה. במוזיאון מוצג חיזיון אור-קולי בחדר בו נרצח שטרן, חדר הנצחה לעולי הגרדום ולנופלים ותצוגה המספרת על דמותו של שטרן ועל פעולות המחתרת והתגייסותם לצה"ל.

• שעות פתיחת המוזיאון

ראשון – חמישי, בין השעות 08:30-16:00, :

• (אפשר להזמין לקבוצות ביקורים בשעות נוספות) | הכניסה בתשלום.

נמשיך מכאן ימינה לרחוב הרב פרנקל ונפנה שמאלה לרחוב הקישון. אפשר לראות את הרב פרנקל 32 פינת הקישון) הבניין נבנה) בניין המגורים המשומר בית מורדוך וקטן מסוף שנות השלושים שנוספו לו גם קומות חדשות.

בבית המגורים ברחוב הקישון 39 מונצח המחזאי והכותב ניסים אלוני שגדל בו להורים יוצאי בולגריה. אלוני הכניס לשפה העברית מושגים בגששית מדוברת כמו אווירון דוד, או הקפיטריה בטבריה. נמשיך לרחוב הרצל ונראה ברקע את מגדל שלום, שעומד במקום בו ניצבה בעבר גימנסיה הרצליה.

שכונת מרכז מסחרי:

מכאן והלאה משתרעת עד דרך יפו תל-אביב שכונת מרכז מסחרי. שכונה שתוכננה על ידי האדריכל יוסף טישלר מראש ככזו המערבת בקומת הקרקע חנויות ובתי מלאכה ובקומות מעל מגורים. הייתה זו מהפכה בהתפתחותה של תל-אביב, שבה התעמתו המייסדים לאחר הקמתה בנושא הכנסת חנויות לשכונה, וחזיתות בתי המגורים ברחובות מסוימים שונו לאחר מלחמת העולם הראשונה לחזית מסחרית.

יוזמי השכונה הצליחו להשיג הלוואה למימון הבנייה משמעון מזרחי, מנהל הבנק האנגלו-מצרי ביפו, וכדי לכבדו קראו רחוב ארוך על שמו. אולם במשך השנים נבנה באמצעו גוש בניינים והרחוב חולק לשניים, ולכן החליט לקרוא לחלקו שבשטח המרכז

המסחרי רחוב מזרחי א' ולמזרחי ב' בפלורנטין (רחוב שטרן כיום). השכונה הפכה למרכז הכלכלי של תל-אביב.

בשיטוט ברחובות השכונה אפשר להתרשם מחלק מהבתים שעברו שימור ומהבתים שזועקים לשימור ואם רק נחדשם נבחין ביופיים ובפרטי העיטורים הבולטים בחזיתות והמעקות המעוצבים. נסיים את הסיור בהנאה מהמטעמים בשוק לוינסקי.

שוק לוינסקי:

נמשיך ברחוב הקישון נפנה ימינה לרחוב מטלון, נחצה את הרצל ונגיע לקונדיטוריה מטלון 36). אם אתם רוצים לטעום טעם של פעם היכנסו לקונדיטוריה אלברט (אלברט בה תוכלו למצוא מעדנים סלוניקאים ואחרים בעבודת יד כמו פעם. את הקונדיטוריה ייסד אלברט יהודה, סלוניקאי, בשנת 1935 בפלורנטין, ובשנת 1961 נדדה החנות למטלון 36. כיום מחזיק הבן יעקב במקום והם ממשיכים במסורת של הכנת 'נשיקות' – מרנג ייחודי עם מילוי רטוב; מרציפנים העשויים רק מסוכר ומשקדים המקולפים ונטחנים באבן רחיים במקום; כרוכיות עשויות מבצק פילו; בורקסים; ממתקי פירות יבשים; אווירה של פעם וסיפורים.

נמשיך ממטלון לרחוב מרחביה לעבר שוק לוינסקי. נפנה שמאלה ונראה את מעדניית לוינסקי 36). חיים רפאל, יליד סלוניקי, ורעייתו אסתר, ילידת קורפו, (חיים רפאל שורדי שואה שעלו לארץ, פתחו בשנת 1958 חנות מכולת במקום וממשיכים את ניהולה כיום הבן והנכד. החנות הפכה למעדנייה ששמה יצא למרחוק במעדנים של יהודים ספרדיים ואוכל בלקני בכלל, ולקראת סוף שבוע הופכת מוקד עלייה לרגל.

לוינסקי 43), שהוקם לפני כשמונים שנה על ידי ישעיהו פנסו (ממול נמצא בורקס פנסו שעלה לארץ מטורקיה. תוכלו ליהנות כאן ממגוון סוגי בורקסים וכן לחמים ייחודיים, בורקס – ולהתרענן באיירן משקה היוגורט התורכי. לא רחוק מכאן נמצא בורקס נוסף לוינסקי 46), שנפתח לפני כעשרים שנה בשוק. אתם מוזמנים לערוך קרב) לוינסקי טעימות של ראש בראש בין שניהם ולהכריע מי בעיניכם טעים יותר. ליד בורקס פנסו תראו את מעדניית יום טוב שראשיתה באיסטנבול בשנות הארבעים. גם כאן הנכדים ממשיכים את המסורת המשפחתית במעדנייה בעלת אופי טורקי-בלקני.

לוינסקי 41), שבו תוכלו לטעום קפה ממכונה (בהמשך הרחוב לכיוון מערב קפה לוינסקי וותיקה למדי, וכן כל מיני עוגיות מיוחדות, אבל מומלץ במיוחד לנסות את הגזוז הייחודי של המקום. גזוז הנמזג על צמחי תבלין ומגוון פירות שמשמרים במקום. מאחר והמקום קטן ולא ניתן לשבת בו הוצב לידו טנדר ועליו ניתן לעלות ולשבת.

בה תוכלו לראות את – בהמשך הרחוב בסמטת השוק 5 תוכלו למצוא את מלאכת הטוחן אבן הרחיים הטוחנת שומשום ומייצרת טחינה ממגוון מינים.

המשביר המרכזי בע"מ:

כשתחזרו לרחוב לוינסקי תוכלו לזהות את מקומו של הסניף התל-אביבי של המשביר (לוינסקי 37), עדות נוספת לחשיבות הכלכלית של השכונה. המשביר (המרכזי בע"מ המרכזי, ארגון שנוסד בשנת 1916 בחוות כינרת, אשר הפך לחברה שאליה הועברו תוצרת חקלאית של ההתיישבות העובדת ובה נמכרו מוצרים לחברי היישובים.

רחוב העלייה:

נחזור על עקבותינו ונתקדם מזרחה לעבר רחוב העלייה. בצד שמאל תראו את בית הכנסת אליהו הנביא עם שתי דלתות מגולפות שעוד נותרו בחזיתו (לוינסקי 40). נתרשם מבתי הקפה הקטנים, חנויות התבלינים והפירות היבשים. החנות הבולטת בשל מגדלי (לוינסקי 46), כאן תוכלו למצוא תבלינים ובעיקר כל (התבלינים בחזיתה היא תבליני פרג מיני תערובות חליטות, תבלינים, עשבי תיבול ופירות יבשים שניתן להוסיף לסלטים, ותבשילי אורז וקינואה ומעדנים נוספים. הריח והצבע מרהיבים ביופיים.

אם תרצו ליהנות מעוד קונדיטוריה בטעם של פעם, אך הפעם משורשים פולניים המשיכו הקיימת מאז שנות ,עד לרחוב העלייה ורדו בחזרה לרחוב מטלון. בפינה קונדיטוריה פוני העשרים, ומצטיינת גם היא בבורקסים, עוגות קרם ועוגיות והכול בעבודת יד.

אתם מוזמנים להמשיך ולשוטט בין החנויות המסעדות ובתי הקפה באזור השוק הקטן המקום שעליו אמר פעם עמוס קינן, שמי שרוצה לראות שיש חיים לפני המוות עליו להגיע לשוק לוינסקי!

